

KEKLİK

ARAŞTIRMACI YAZAR ADEM EZBER

Harşit aktıkça gönüller ferahlamış, rüzgâr estikçe ufuklar dağlar ardına aşmış, bir parıltı "Gümüş" olmuş, umut olmuş dağların avucundaki şehre. Öten bülbüller, süslü keklıklar, inatçı keçiler, endamlı geyikler, nazlı karacalar, çayda yüzen balıklar birer hediye olarak gönderilmiş yüce Yaradan'dan. -Şu dağda dolaşırlardı, sürü sürü. -Şu taraftan gelirdi sesleri. -Şu taşın başında görmüştüm, orda ne işin var mübarek? -Şunun güzelliğe bak hele. Eskilerin gözlerinin içi gülerdi bu güzelliklerin bahsi geçince.

Earl Percy

Kadim şehir Gümüşhane, her zaman seyyahların dikkatini çekmiştir. Nasıl çekmesin ki? On binlerin denizle buluşmasını sağlayan tepeler, antik kavimler Diriller, Tizanlar'a ev sahipliği yapan yerleşim yerleri, İpekyolu durağı, hanlar, kervanlar, madenler yatağı...

Sene 1898... Günümüzden tam 121 yıl önce Earl Percy ve arkadaşı bir yaz günü Gümüşhane'ye uğramıştır. Earl Percy'in tam ismi Henry Algernon George Percy'dir. 1897 – 1899 yılları arasında Türkiye'ye üç ayrı ziyarette bulunmuştur. 1898 yılında Ankara'dan başlayarak Trabzon-Gümüşhane-Bayburt istikametiyle Halep'e kadar gitmiş, tuttuğu günlükleri ve çektiği fotoğrafları sonrasında kitaplaştırmıştır. Gümüşhane'ye de uğradığı bu seyahatini, **Asya Türkiye'sinde Bir Günlükten Notlar** (Notes From a Diary In Asiatic Turkey) ismiyle 1898 yılında Lord Warkworth adıyla yayımlamıştır. Kitaplarını 1899 yılına kadar Lord Warkworth, daha sonraki yıllarda ise Earl Percy ismiyle yayımlamış olan Percy, Northumberland Dükü'nün büyük oğlu olup 1895 – 1909 tarihleri arasında Güney Kensington bölgesini temsilen İngiltere Parlamento üyeliği yapmıştır.

Percy, Gümüşhane'ye Trabzon istikametinden Zigana dağını at arabasıyla aşarak ulaştığını belirtmektedir. Zigana'dan geçerken günümüzde de hala bizleri hayrete düşüren o doğa örtüsü ve iklim farklılığının kendisini çok etkilediğinden bahsederek, zirveden Gümüşhane tarafına dönünce birden yalçın kayaları, dik vadileri gördüğüne inanamadığını, şaşkınlığını gizleyemediğini ifade ediyor. Yola devam ederken Torul Kalesinden de etkilenmiştir. Sonrasında doğal bir Mağara iken han olarak düzenlenmiş, Mağara Hanlarında kaldığını, mağara içinde gördüğü izlerin gerçek bir ayı'ya ait olduğuna inandığı söyleyerek, iki odalı bu handa sabah olunca izlerin tavandan sızan su izleri olduğuna kanaat getirmiştir. Handan ayrıldıktan sonra öğlen vakitlerinde Gümüşhane kasabasının kurulduğu tepenin eteğinde ayva ve kiraz bahçeleri arasında uzanan bir köye ulaştıklarını (Daltaban veya Rufe) ve şimdiye dek hiç görülmemiş büyük üzümlerden bazılarını yemek için bir handa oturduklarını anlatıyor. Bir binbaşı han'a gelerek Gümüşhane valisinin kendileri ile görüşmek istediğini söyler. İki seyyah sadece bir röportaj yapar döneriz düşüncesiyle, arabalarını gönderip (işleri bitince Tekke civarında arabaya yetişeceklerini tahmin ederek), binbaşı ile valiliğe doğru (Eskişehir'e) yol almaya başlarlar. Dönemin Gümüşhane Valisi Mehmet Şevki Bey (Mutasarrıf) , Trabzon Valiliğinden gelen bilgiye göre kısa süreli gözaltında tutulacakları bilgisini paylaşır ve gönderilen arabalarını geri getirmek için bir zaptiye görevlendirir. Neticede yanlış anlaşılma olduğu ortaya çıkar ve teyit için İstanbul'a konu hakkında telgraf çekilir. Vali bey, telgraf sonucu gelene kadar misafirlerini rahat edebilecekleri bir eve yerleştirir. Bu gözaltı boyunca Vali Bey, kendilerine iyi davranılacağını taahhüt ederek, yanlış anlamalardan dolayı özür diler. Gözaltının üç gün süreceğini öğrenen gezginler, bu zamanı değerlendirmek için kasabayı gezerek fotoğraflar çekerler. Vali bey gezginlerin hizmetine yerel bir avcı görevlendirerek en iyi keklik alanına (kekliklerin çok olduğu) gitmelerini tavsiye eder. Gezginler dağlarda çok sayıda kırmızı bacaklı keklikle karşılaşır. Birlikte gidilen av sonucunda, tuzaklara hiçbir kekliğin düşmediği not edilmiştir. Lakin Gümüşhane'nin doğasını ve özellikle dere içlerindeki kuşburnuları çok beğendiklerini belirtmişlerdir. Percy kasabada kendisini etkileyen tek mimari yapının dış duvarlarında Ani harebeleri üzerinde çok yaygın kullanılmış taş oymacılığın güzel bir örneğini

barındıran Ermeni kilisesi olduğunu belirtiyor. Nihayet İstanbul'dan Sör Philip Currie'den gelen telgraf üzerine gezginler yollarına devam ederler. 1898 Yılındaki Gümüşhane'mizi, Percy'nin hatıratlarında çok hoş detaylarla görebiliyoruz. Percy, o kadar etkilenmiş olacak ki; Gümüşhane'den, usta avcılar ve zabıt kontrolünde gittiği keklik avından hayali cihan degecek bir kare ile o anları dondurmıştır.

PARTRIDGE-SHOOTING AT GUMUSH KHANÉ

Fotoğraf: Gümüşhane'de Keklik Avcılığı. Soldan sağa: (Usta Avcı, iki zabıt, Earl Percy ve oturan Earl Percy'nin yol arkadaşı). Avcının elinde keklik tuzağı bulunmaktadır. Kaynak: Notes From a Diary In Asiatic Turkey-1898

Dönemin valisi Mehmet Şevki Bey; Olumsuz bir durumu olumlu hale dönüştürdüğü ve gezginleri sıkılmamaları için gezi niteliğinde gönderdiği, bu fotoğrafın çekildiği yer acaba neresi? Cevabı çok kolay olmasa gerek. Gümüşhane'de yaşadığım süre boyunca coğrafi detayları farkında olmadan hafızamın en derin yerlerine kazınmışım. İlk bakışta bende fotoğrafın çekildiği yeri belirleyemedim. Fakat birkaç sene sonra nihayet fotoğraf içerisindeki detayları birleştirebildim. Bugün artık keklik seslerinin duyulmadığı, maalesef kamyon seslerinin, tozlu yolların olduğu bu yer Gümüşhane'ye çokta uzak bir yer değil. Bir yaz günü arkadaşlarımla birlikte Gümüşhane'nin kuzey yamaçlarında mesire alanının üst tarafında kalan Kuşakkaya'nın sırdaşı Karataş mevkiine gitmiştik. Bu sefer mesiredeki bilinen araba yoluyla çıkmayacaktık, direkt dağa doğru yıprak yamaçlardan, zorlanarak çıkacaktık ve öylede oldu. Orası dik, burası toprak derken düzensiz bir güzergâhla o dağın tepesine kadar çıktık. İlginç gelen taşlar, hoş gelen kuytu düzlükler bir kere hafızama kazınmıştı. Gün batarken yine yamaçlarda evlerimize dönmüştük. Meğer o detayları o zamanlar yakalamışım. Tamda seyyahların gidip fotoğraf çektiği yerlerdi oralar. Lakin ne keklik görmüştük ne de keklik sesi duymuştuk. Anlaşılan gezginler Eskişehir'den Karataş'a doğru bilinen patika yolla

gitmişler. Karataş'ın altında bulunan o küçük düzlükte tuzaklarını kurmuşlar, "Kekliği düz ovada avlarlar" sözü mucibince olsa gerek. Hatırimda kalan burada birde göze vardı, belki de su içmeye gelen kekliklere göz koymuş olabilirler. Yaptığım eşleştirme çalışması ile Karataş mevkinin deki detayları eski ve yeni fotoğraflarda işaretlemeye çalıştım. Arkada gözüken Kuşakkaya'nın devamı olan dağlar, tepeler ise cuk diye oturuyor yerli yerine. Hazindir ama fotoğrafın çekildiği yerde şuan o civarda faaliyet gösteren maden için açılmış bir yol bulunmaktadır. Az sağ tarafında ise tüm Gümüşhane'nin seyrettiği hafriyat döküm alanı bulunmaktadır. Keklik sesi yerine kamyon sesi, kırmızı keklik bacakları yerine iki kalın tekerlek izi taşıyan tozlu yol!

Fotoğraf: Eşleştirme çalışması

Fotoğraf: Eşleştirme çalışması

Netice olarak gezginlerin hatıratları bize Gümüşhane tarihi için önemli bilgi, belge ve fotoğraflar sunmaktadır. Bu fotoğraflar sayesinde hatıralar canlanırken, şehrimizdeki değişim gözler önüne serilmektedir. Büyüklerimizden miras kalan şehrimizin doğal güzelliklerine sahip çıkarak çocuklarımıza daha güzel bir Gümüşhane bırakmanın gayreti içerisinde olmalıyız. Soruyorum şimdi size: Bugün Earl Percy Gümüşhane'ye gelse, doğal güzellikleri ile meşhur ve merkeze yakın olan nereye götürebilirsiniz?